

Лекція 12. Фінансове планування на підприємстві

1. Сутність фінансового плану.
2. Планування прибутку підприємства.
3. Оперативне фінансове планування.

1. Сутність фінансового плану

Фінансове планування на підприємстві - це планування всіх його доходів і надходжень, а також напрямків витрачання грошових коштів. Воно є завершальним етапом прогнозування виробничо-господарської діяльності підприємства, його соціального і економічного розвитку.

Фінансове планування пов'язане, перш за все, з виробничою діяльністю підприємства і спрямоване на забезпечення його відповідними грошовими ресурсами. Воно націлене на виявлення внутрішніх резервів і дотримання режиму економіки.

Значення фінансового планування полягає ще й в тому, що воно пов'язує воедино всі вартісні показники, процес виробництва і реалізації продукції, механізм накопичень, витрати і зобов'язання підприємства.

Фінансовий план відповідає на наступні питання:

1. Які доходи і надходження очікуються в даному плановому періоді?
2. Які витрати і відрахування мають бути?
3. Яким чином збалансувати в разі потреби доходи і витрати корпорації?

Завдання фінансового планування:

- забезпечення фінансовими ресурсами виробничо-господарської діяльності;
- утворення грошових накопичень;
- конкретизація фінансових відносин з бюджетом, фондами та банками;
- забезпечення реальної збалансованості планованих доходів і витрат;
- контроль за фінансовим станом, ліквідністю і платоспроможністю підприємства.

Фінансове планування підприємства включає:

- а) річне фінансове планування;
- б) оперативне фінансове планування.

Річне фінансове планування проводиться з розбивкою поквартально, так як протягом року рух грошових ресурсів може різко змінюватися.

Баланс доходів і витрат підприємства (фінансовий план) складається з наступних розділів:

- I. Доходи і надходження коштів.
- II. Витрати і відрахування коштів.
- III. Взаємовідносини з бюджетом.
- VI. Взаємини з кредитом.

Структура розділів фінансового плану виглядає таким чином:

I. Доходи і надходження коштів

1. Валовий прибуток.
2. Амортизаційні відрахування.
3. Приріст стійких пасивів.

4. Надходження коштів за комунальні та інші послуги.
5. Економія від виконання робіт господарським способом.
6. Мобілізація внутрішніх резервів.
7. Емісія цінних паперів.
8. Інвестиційні внески.
9. Тимчасова дебіторська заборгованість.
10. Податкове зобов'язання з ПДВ.
11. Акцизний збір в реалізації.
13. Податки, збори і платежі, що включаються у собівартість і відраховуються до бюджету і спеціальних фондів.
14. Лізингові надходження.
15. Інші доходи і надходження коштів.

II. Витрати і відрахування коштів

1. Капітальні вкладення виробничого і невиробничого призначення.
2. Приріст нормативу власних оборотних коштів.
3. Інвестиції в основні засоби та нематеріальні активи.
4. Витрати на проведення НДДКР.
5. Платежі за лізинговими операціями.
6. Витрати з утримання об'єктів соціальної сфери.
7. Кредиторська заборгованість.
8. Довго-і короткострокові фінансові вкладення.
9. Виплата дивідендів.
10. Емісійні витрати.
11. Відрахування до соціальних фондів підприємства.
12. Податковий кредит з ПДВ.
13. Інші витрати і відрахування засобів.

III. Взаємовідносини з бюджетом

1. Платежі до бюджету та фондів, у тому числі:
 - 1.1. Податок на прибуток.
 - 1.2. ПДВ.
 - 1.3. Акцизний збір.
 - 1.4. Податки, що сплачуються з прибутку, що залишаються в розпорядженні підприємства.
 - 1.5. Відрахування до спеціальних фондів.
 - 1.6. Місцеві податки і збори.
 - 1.7. Інші відрахування і платежі.
2. Асигнування з бюджету, в тому числі:
 - 2.1. Дотації.
 - 2.2. Субсидії.
 - 2.3. Бюджетне фінансування.

IV. Взаємини з кредитом

1. Погашення кредитів, в тому числі сплата процентів по довгострокових позиках.
 2. Залучення довгострокових кредитів.
- За рахунок коштів IV розділу, а в деяких випадках і III, збалансуються доходи і витрати підприємства.

Методи розробки фінансового плану:

1. Нормативний метод. Сутність його полягає в тому, що надходження фінансових ресурсів і їх витрата визначається на основі відповідних норм і нормативів.

2. Розрахунково-аналітичний метод. Полягає в тому, що на основі аналізу досягнутих фінансових результатів в звітному періоді, прийнятих за базу, та прогнозу індексів їх зміни визначаються планові показники.

3. Балансовий метод полягає в тому, що шляхом складання відповідних балансів по доходах і видатках перебуває варіант їх ув'язки.

4. Економіко-математичне моделювання. Цей метод дає можливість знайти кількісну залежність між фінансовими показниками та факторами, що їх визначають. Вона виражається через відповідну математичну модель, яка може включати як функціональні, так і кореляційні зв'язки.

2. Планування прибутку підприємства

Одним з важливих показників результативної діяльності підприємства в умовах ринку є прибуток.

Значення прибутку полягає в тому, що він виступає в якості синтетичного показника оцінки господарської діяльності та джерела засобів на розвиток виробництва і матеріального стимулювання. На підприємствах розраховують прибуток від виробництва та реалізації товарної продукції, валовий, операційний та чистий прибуток.

При плануванні прибутку, як правило, використовується два методи - **прямого розрахунку та аналітичний метод**.

Метод прямого розрахунку базується на вилученні з чистого доходу підприємства всіх його витрат.

Аналітичний метод - на основі показника витрат на 1 грн. товарної продукції, а також відсотка базової рентабельності.

У першому випадку розрахунок проводиться за формулою:

$$\Pi = (T \cdot (100 - B)) / 100,$$

Де Π – прибуток від випуску товарної продукції;

T - товарна продукція, грн.;

B - витрати на 1 грн. товарної продукції.

Для визначення прибутку від реалізації отриманий результат коригується відповідно до зміни прибутку в перехідних залишках готової продукції.

За допомогою показника базової рентабельності визначається прибуток тільки за порівнянню товарною продукцією. При цьому розраховується вплив на прибуток таких факторів: обсяг виробництва, собівартість продукції, її асортимент, якість та ціни.

Щоб визначити вплив обсягу виробництва на прибуток, необхідно перерахувати всю порівнянню товарну продукцію планового періоду в собівартість звітного періоду виходячи з передбаченого відсотка її зниження.

Вплив зміни асортименту на приріст прибутку визначається таким чином. Розраховується середній рівень рентабельності при структурі випуску продукції звітного періоду та середній рівень рентабельності при структурі планового року. Різниця показує відхилення рентабельності за рахунок зміни в асортименті. При цьому рентабельність виробу повинна бути або планового, або звітного періоду. Розрахунок проводиться в табл. 1.

Таблиця 1

РОЗРАХУНОК ПРИБУТКУ АНАЛІТИЧНИМ МЕТОДОМ

Найм. прод.	Середня рентаб-сть при структурі асортименту звітного року, %			Середня рентаб-сть при структурі асортименту планового року, %		
	Питома вага випуску зв. року	Рентабельність пл. року	Коеф. рентабельності (2х3): 100	Питома вага випуску пл. року	Рентабельність пл. року	Коеф. рентабельності (5х6): 100
А	80	12	9,6	90	12	10,8
Б	20	8	1,6	10	8	0,8
Всього	100		11,2	100		11,6

Розрахунок впливу підвищення якості продукції на приріст прибутку здійснюють на основі коефіцієнта сортності. Для його розрахунку визначається питома вага кожного сорту в загальному обсязі виробництва та співвідношення між цінами на окремі сорти. Ціна першого сорту приймається за 100 %, другого сорту - відноситься до ціни першого сорту і т. ін. (табл. 2).

Таблиця 2

РОЗРАХУНОК ПРИБУТКУ ЗА РАХУНОК ЗМІНИ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Сорт	Звітний рік			Плановий рік		
	Питома вага в загальному обсязі, %	Співвідношення цін, %	Коеф. сортності (2х3): 100	Питома вага в загальному обсязі, %	Співвідношення цін, %	Коеф. сортності (5х6): 100
I	87	100	87	89	100	89
II	10	90	9	9	90	8,1
III	3	80	2,4	2	80	1,6
Всього	100		98,4	100		98,7

Збільшення рентабельності за рахунок змін в асортименті продукції складе 0,4 % (11,6 - 11,2) обсягу товарної продукції на плановий період (табл.1).

Якщо б в розрахунку використовувалася рентабельність звітного року, то зміну коефіцієнта доцільно було б помножити на суму продукції планового року за собівартістю звітного року.

Коефіцієнт сортності в плановому році зростає на 0,3 % (98,7 -- 98,4). Для розрахунку збільшення прибутку за рахунок підвищення якості необхідно обсяг товарної продукції за собівартістю звітного періоду помножити на різницю коефіцієнтів.

Прибуток за рахунок зміни ціни визначається шляхом множення відсотка її зміни на обсяг товарної продукції.

Прибуток за незрівнянною товарною продукцією розраховується як різниця між її собівартістю в оптових цінах та плановою собівартістю.

Складанням прибутку за порівнянною та непорівнянною продукцією знаходиться загальний плановий прибуток від реалізації продукції.

Розподіл та використання прибутку є важливим господарським процесом, що забезпечує як покриття потреб підприємців, так і формування доходів країни (рис. 1).

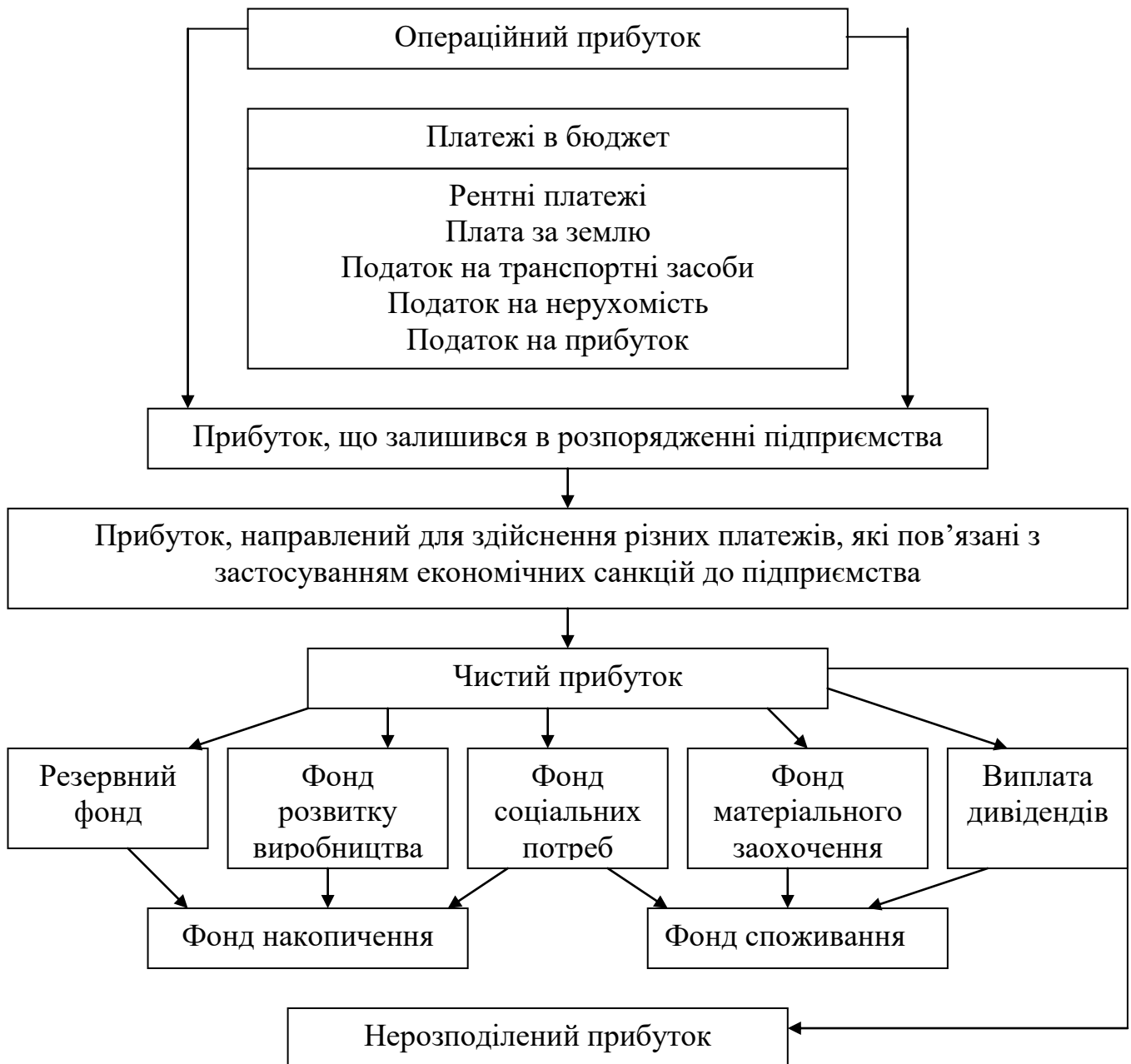

Рис. 1. План розподілу прибутку

Механізм розподілу прибутку повинен бути побудований таким чином, щоб всебічно сприяти підвищенню ефективності виробництва, стимулювати розвиток нових форм господарювання.

Економічно обґрунтована система розподілу прибутку в першу чергу повинна гарантувати виконання фінансових обов'язків перед державою та максимально забезпечувати виробничі, матеріальні та соціальні потреби підприємств.

Забезпечуючи виробничі, матеріальні та соціальні потреби за рахунок чистого прибутку, підприємство повинно прагнути до встановлення оптимального співвідношення між фондом накопичення і споживання з тим, щоб врахувати умови ринкової кон'юнктури і разом з тим стимулювати та заохочувати результати праці робітників підприємства.

В умовах переходу до ринкових відносин виникає необхідність резервування засобів у зв'язку з проведенням ризикових операцій і, як наслідок цього, втрат доходів від підприємницької діяльності. Тому при використанні чистого прибутку доцільним є створення на підприємстві резервного фонду, розмір якого щорічно підлягає поповненню - не менше 5 %.

3. Оперативне фінансове планування

Важливість оперативно фінансового планування і управління диктується тим, що доходи підприємства та надходження коштів носять імпульсивний характер, вони залежать від ринкового попиту на продукцію і платоспроможності клієнтів. Витрати ж підприємства в часі відносно стабільні, бо регламентуються чинним законодавством, договірними зобов'язаннями і внутрішніми нормами. З огляду на, що поточні доходи і надходження зазвичай менше витрат, підприємство намічає шляхи маневрування грошовими ресурсами, забезпечуючи ними, по-перше, виробництво, а потім зобов'язання.

Для цього щомісяця складається прогноз поточних надходжень і поточних витрат грошових коштів підприємства, який знаходить своє відображення в **платіжному календарі** (основному документі оперативного фінансового планування). Платіжний календар розбивається по тижнях або декадах, а потім подовово. Таким чином, підприємство отримує картину руху його грошових ресурсів протягом короткого проміжку часу.

Платіжний календар відрізняється від фінансового плану тим, що складається не з кінцевими показниками, а включає всі поточні валові надходження і валові витрати підприємства за визначений місяць.

Платіжний календар має наступну структуру:

I . Валові витрати і платежі.

1. Зарплата.
2. Нарахування на зарплату.
3. Платежі до бюджету, в тому числі:
 - 3.1. Податок на прибуток.
 - 3.2. ПДВ і акцизи.
 - 3.3. Податок на прибуток.
 - 3.4. Відрахування в бюджетні і позабюджетні фонди, місцевий бюджет.
4. Розрахунки з постачальниками.
5. Погашення кредиторської заборгованості.
6. Штрафи та пені за договірними зобов'язаннями.

7. Повернення кредиту і відсотків по ньому.

8. Інші витрати та платежі.

II . Валові доходи і надходження.

1. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг.

2. Надходження від позареалізаційних операцій і іншої реалізації.

3. Дебіторська заборгованість.

4. Дотації та субсидії.

5. Надходження від соцкультпобуту.

6. Повернення переплачених податків.

7. Недоїмки, штрафи, пені.

8. Інші надходження.

9. Залишок коштів на розрахунковому рахунку.

10. Короткостроковий кредит банку.

Валові доходи і витрати зрівнюються за рахунок залучення позикових ресурсів. Тому платіжний календар може являти собою міні-баланс витрат і надходжень грошових коштів підприємства .

Оперативне фінансове планування включає в себе також касове планування, яке відображає оборот готівки підприємства .

Касове планування має на меті:

а) визначити рух готівки через касу підприємства;

б) встановити витрату готівки на поточні фінансові операції, в тому числі на видачу зарплати;

в) провести розрахунок потреби в готівки на виплату заробітної плати з урахуванням утримань і перерахувань і здійснити своєчасно замовлення її в банку;

г) визначити ліміт готівки, що залишається у касі підприємства і порядок інкасації готівки банком.

Для цього поквартально складається касовий план з розбивкою по місяцях, який має наступну структуру:

I. Надходження грошей (крім одержуваних в банку).

1. Оплата путівок.

2. Оплата за спецодяг.

3. Квартплата і комунальні послуги.

4. Виручка від реалізації матеріальних цінностей працівникам підприємства.

5. Надходження від соцкультпобуту.

6. Інші надходження готівки.

Із загальної суми надходжень:

а) витрачається на місці;

б) здається в банк.

II . Витрати готівки (в тому числі одержуваної в банку).

1. Зарплата та інші виплати по оплаті праці.

2. Пенсії, допомоги, стипендії.

3. Витрати на відрядження.

4. Господарські витрати.

5. Інші видачі.

III. Розрахунок виплат зарплати та інших виплат з оплати праці (розкриваються п. 1 і 2 розділу II).

1. Фонд зарплати.
2. Премії з фонду споживання.
3. Пенсії, допомоги і стипендії за рахунок корпорації .
4. Надбавки до зарплати.
5. Інші виплати, не включені до фонду зарплати.
6. Разом
7. Утримання:
 - 7.1. Податок на прибуток.
 - 7.2. За товари куплені в кредит.
 - 7.3. Інші утримання.
8. Разом
9. Перерахування:
 - 9.1. Зарплати в банки.
 - 9.2. Поштою.
 - 9.3. В інші установи .
10. Разом.
11. Підлягає видачі готівкою (п. 6 - п. 8 - п. 10).

IV. Календар виплати зарплати складається на квартал з розбивкою по місяцях і днях видачі заробітної плати, порядок якої передбачено Колективним договором. Касовий план підприємство подає за 15 днів до обслуговуючого його банку, який формує план потреби в готівки за календарем місяця. Таким чином, банк «готує» готівку по днях її видачі клієнтам.

В окремі дні місяця підприємство може передбачати отримання в касі банку дрібних сум для поточних операцій, якщо надходження по розділу I касового плану недостатні.

Оперативне фінансове планування включає також кредитне планування. В результаті розділення платіжного календаря по тижнях або декадах розглядається ситуація по надходженнях і витратах грошових коштів. Якщо витрати більше надходжень і немає інших джерел їх покриття, виявляється явна потреба в короткострокових кредитах банку. Таким чином, підприємство вибудовує план-графік залучення банківських кредитів в розрізі місяця.